עין משפט
נר מצוה

קכד א מיי' פ"ח מהל' שלוחין ושותפין הלכה ח סמג עשין עב טוש"ע ח"מ סי' קכא סעיף ג :

קכה ב ג ד (מיי' שם) טוש"ע ח"מ סי' קכב סעיף א :

קכו ה מיי' פ"ז מהלכות גזילה ואבידה הלכה ד :

קכז ו מיי' שם הלכה ו :

קכח ז מיי' שם הלכה ג :

קכט ח מיי' שם הלכה ה ו :

קל ט מיי' שם הלכה ד :

קלא י מיי' פי"א מהלכות מלוה ולוה הלכה ד סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קיא סעיף א :

תורה אור

אין משלחין מעות בדיוקני ואפילו עדים חתומים עליה ורבי יוחנן אמר אם עדים חתומים עליה משלחין, אמרי לשמואל, מאי תקנתא? כי הא דרבי אבא הוי מסיק זוזי בדרב יוסף בר חמא א"ל לרב ספרא: בהדי דאתית אייתינהו ניהלי, כי אזל להתם אמר ליה רבא בריה: מי כתב לך 'התקבלתי'? א"ל לא, א"ל אי הכי זיל ברישא ויכתוב לך 'התקבלתי', לסוף אמר ליה: אי כתב לך נמי 'התקבלתי' לאו כלום הוא דלמא אדאתית שכיב רבי אבא ונפלו זוזי קמי יתמי 'והתקבלתי' דרבי אבא לאו כלום הוא. א"ל ואלא מאי תקנתא? זיל נקנינהו לך אגב ארעא ותא את כתוב לן 'התקבלתי' כי *הא דרב פפא הוה מסיק תריסר אלפי זוזי בי חוזאי אקנינהו ניהליה לרב שמואל בר אבא אגב אסיפא דביתיה, כי אתא נפק לאפיה עד תואך: נתן לו את הקרן וכו': אלמא 'חומש' ממונא הוא ואם מית משלמי ליה יורשין ותנן נמי נתן את הקרן ונשבע על החומש הרי מוסיף חומש על חומש אלמא חומשא ממונא הוא ותניא נמי הכי הגוזל את חבירו ונשבע לו ומת, יורשין משלמים קרן וחומש ופטורין מן האשם יורשין בני שלומי חומשא דאבוהון הוו (אלמא חומש ממונא הוא ובעי שלומי יורשין) ורמינהו עדיין אני אומר אימת אינו משלם חומש על גזל אביו בזמן שלא נשבע: לא הוא ולא אביו, הוא ולא אביו, אביו ולא הוא, ואביו מנין ת"ל "אשר גזל ואשר עשק" והוא לא גזל ולא עשק אמר רב נחמן לא קשיא כאן שהודה כאן שלא הודה, אי לא הודה קרן נמי לא משלם וכי תימא הכי נמי דלא משלם והא מדקא מהדר אחומש, למימרא דקרן משלם, ועוד תניא ועדיין אני אומר אימתי הוא משלם קרן על גזל אביו בזמן שנשבע הוא ואביו, אביו ולא הוא, הוא ולא אביו, לא הוא ולא אביו מנין? ת"ל גזילה ועושק אבידה ופקדון. יש תלמוד ויתיב רב הונא וקאמר להא שמעתא א"ל רבה בריה 'יש תלמוד' קאמר מר או 'ישתלמו' קאמר מר? א"ל 'יש תלמוד' קאמינא ומריבויא דקראי. אמרי? אלא מאי "לא הודה" לא הודה אביו והודה בנו ונחייב בנו חומש אשבועה דידיה? אמרי בשאין גזילה קיימת. אי בשאין גזילה קיימת אפילו קרן נמי לא משלם? לא צריכא דאיכא אחריות (א) וכי איכא אחריות נכסים מאי הוי, מלוה על פה היא *ומלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות? אמרי בשעמד

בדיוקני. מסר לו בעל הפקדון לשליח סימנין וכתב לו חותמו באגרת ומסרה לו ואמר לו לך *והתראה לפלוני ויתן לך מעות שיש לי בידו (ב): (א) **כתב לך.** ר' אבא: **שתקבלתי.** מעותי בקבלתו של רב ספרא: **אדאתית.** בעוד שתהיה בדרך בשובך אצלנו: **שכיב רבי אבא.** דזקן הוא וכבר בטל שליחותו קודם שתקבלם ואי הוו אנסי להו מינך באורחא תבעי לן יתמי: **נקנינהו ניהלך אגב ארעא.** ויהיו שלך בכל מקום שהן דקיימא לן קדושין (דף כו.) נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות: **אסיפא דביתיה.** מפתן ביתו דמחובר לקרקע הוא וקרקע הוא כך שמעתי סיפא דביתיה = סוף בית, הקנה לו זוית אחת: **נפק לאפיה עד תווך.** הלך לקראתו עד תווך שם מקום שהיה שמח שהביא לו מעותיו: **אלמא חומשא ממונא הוא.** מדאיצטריך ליה למתני א"ל נילך אחריו אלמא ממונא הוא גביה: **ואי מיית.** גזלן משלמי יורשין ועוד מדקתני הרי זה מוסיף חומש על חומש ש"מ ממונא כפריה: **ופטורין מן האשם.** דהא מתו בעליו, דאם הפרישו בחייו היה טעון [רעיה] וכי לא הפרישו פטורין, דאשם = כפרה הוא ולאו ממונא ואין כפרה למתים: **עדיין אני אומר.** רישא בתורת כהנים "אשר גזל" על גזילו הוא מוסיף חומש ולא על גזילת אביו: **לא שהודה.** אביו בחייו אחר שנשבע ונתחייב לו חומשא משלמי יורשין ~~ברייתא בת"כ~~ בשלא הודה וקס"ד השתא בלא הודה לא אב ולא בן: ה"ג ויתיב רב הונא: **יש תלמוד קאמר מר.** ותנא מקרא מייתי לה מדכתיב כל הני ריבויא הוא שהבן חייב לשלם אן ישתלמו' וקאמר מר ומסברא הוא משלם ולא מקראי: **לא הודה אביו והודה בנו.** קרן משלם אבל חומש לא דמעטיה קרא מחומש על גזל אביו: **ונחייב (ג) חומש אשבועתא דידיה.** דקתני נשבע הוא ואביו לפטורא דכיון דבן נשבע והודה אמאי פטור: **בשאין גזילה קיימת.** דלאו עליה רמיא לשלומי דתנן (לקמן דף קיא:) הגוזל ומאכיל את בניו פטורים מלשלם הלכך אי כפר כפירת דברים בעלמא היא ושבועת בטוי הוא דליכא חומש: **לא צריכא דאיכא אחריות נכסים.** ואמרינן לקמן (שם) דאם הניח אביהן אחריות נכסים קרקעות חייבים להחזיר מפני כבוד אביהן: **וכי איכא אחריות נכסים מאי הוי כו'.** ל"ג חדא דהא תני התם דמשום כבוד אביהם חייבים להחזיר ועוד

אין משלחין מעות בדיוקני אפילו עדים חתומים עליה. פי' אם אמר לסופר כתוב לפלוני שישלח לי מעות ע"י פלוני ואחר כך חתם בדיוקני שלו ואפילו עדים חתומים עליה שהיא דיוקני שלו אינו מועיל אבל אם היו חתומים על 'זה שאמר ליה לשלוח על ידו' אז הוי שליח אי נמי אם כתב בכתב ידו שלח על ידי פלוני וא"ת ואמאי לא מהני דיוקני דידיה והא אמרינן בהשולח (גיטין דף לו.) ובהמגרש (שם דף פז:) דמר חתים כוורא ומר חתים מכותא וי"ל דהני מילי בשמות חכמים דפקיעי אבל אינים אחריני לא, ולפי מאי שפירשנו לעיל אפילו כתב בכתב ידו וחתם בדיוקני אין מועיל כל זמן שלא אמר ליה בפניו: **ורבי** יוחנן אמר אם עדים חתומים עליו שולחין. וה"ה לרבי יוחנן בלא דיוקני בשליח שעשאו בעדים כדאמר רבי יוחנן לעיל דהוי שליח והכא אתא לאשמועינן דדיוקני בלא עדים לא מהני ולא מידי ונראה דהלכתא כרב חסדא דשליח שעשאו בעדים הוי שליח דהא ר' יוחנן ור' אלעזר קיימי כוותיה ואע"ג דשמואל קאי כרבה קי"ל דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וה"ה דלגבי שמואל הלכה כר' יוחנן: **אגב** אסיפא דביתיה. ומה שכותבין בהרשאה והקניתי לו ד' אמות בחצרי לאו דוקא דהא אמרינן בפ"ק דקדושין (דף כו: ושם) "דקרקע כל שהו חייב בפאה כו' וקונין עמה נכסים שאין להם אחריות" ומה שכותבין הרשאה אפילו אותם שאין להם קרקע י"מ משום דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי וקשה דבפרק חזקת הבתים (ב"ב דף מד: ושם) דפריך וליחוש דילמא אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי ומשני לא צריכא דאמרי עדים ידענא ביה בהאי גברא דלא הוה ליה ארעא מעולם ובפרק מי שמת (שם דף קמט.) גבי עובדא דאיסור גיורא דקאמר במאי ליקני רב מרי בריה להנהו זוזי אי דליקני ליה איסור גיורא אגב קרקע לית ליה קרקע וי"ל דההוא דאיסור גיורא מעיקרא ודאי לא אסיק אדעתיה טעמא דהודאה אבל במסקנא קאמר אהכי נפק אודיתא מבי איסור והיא דא"ה כיון שאין אלא חשבא בעלמא דלמא אקני ליה כיון דלית ליה ארעא לא חיישינן והיא דפ' הזהב (ב"מ דף מו. ושם*) גבי היה עומד בגורן דפריך וליקני ליה אגב ארעא ומשני דלית ליה ארעא התם מדאורייתא בעינן דאית ליה ארעא דאי לית ליה ארעא לא היו קרוין מעותיו מדאורייתא שיוכל לפדות בהן 'פירות מעשר שני' אבל לענין לגבות כיון שהודה שיש לו והקנה לו אגב קרקע למה לא יגבה: [עי' תוס' כתובות נד: ד"ה אע"פ וב"ב מד: ד"ה דלא] : ***חוץ** מפחות שוה פרוטה בקרן. תימה אמאי איצטריך למיתני הא כיון דברישא תנן שוה פרוטה משמע אבל פחות לא* : **נתן** לו את הקרן ונשבע לו על החומש. הוא הדין אם לא נתן לו את הקרן ונשבע אתרוייהו אקרן ואחומש היה מוסיף חומש על חומש אלא אורחא דמילתא נקט דהקרן אין נשבעין שני פעמים והוא הדין אם נשבע על החומש דיוליכנו אחריו למדי דכיון שנשבע עליו נעשה כגזלן: **יש** תלמוד קאמינא ומריבויא דקראי. תימה אמאי איצטריך קרא לקרן דאמאי לא ישלם קרן כיון דאיכא אחריות נכסים ועמד בדין דבהכי מוקמינן לה בסמוך: **מלוה** על פה היא ואין גובה לא מן היורשים ולא מן הלקוחות. למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא פריך דהכא משמע דמדאורייתא גובין מיורשין ומההיא ברייתא דהגוזל ומאכיל (לקמן דף קיא:) אם הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבים לשלם ליכא למפרך ליה מידי דאיהו מוקי ליה מדרבנן כדי שלא תנעול דלת בפני לוין כדפסיק רב פפא בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעו. ושם) ומיהו לרב ושמואל דאמרי מלוה ע"פ אין גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות ואפילו מדרבנן כדמוכח בח"ה (שם דף מב.) ובסוף מי שמת (שם דף קנז.) איכא לאקשויי מההיא ברייתא דלקמן ואיכא למימר דאיהו מוקמי לה בשעמד בדין ומה שהקשה בקונט' דהך העמדה בדין מאי מהני הרי כפר ונשבע דהא אוקימנא לעיל בשלא הודה אביו והודה בנו י"ל בעמד בדין לאחר שבועה ע"י עדים דלא מיחייב הכא חומש כדתנן לקמן במתניתין דהיכא דעדים לא מיחייב חומש :

מסורת
הש"ס

[נ"ל והראה]

ב"מ מו.
ב"ב עז:
[ע"ב] קכ:
[ע"ב]
[ועי' בתוס' ב"ב עז: ד"ה רב ספא]

נושא
הוכחה דתשלום החומש (שמוזכר במשנתנו) הוי תשלום על ממון - נ"מ שאם ימות הגזלן היורשים יצטרכו לשלמו

רש"ל מ"ז

הגהות הב"ח
(א) גמ' דליכא אחריות נכסים וכו' : (ב) רש"י ד"ה בדיוקני וכו' בידו הס"ד ואח"כ מה"ד מי כתב לך : (ג) ד"ה ונחייב בנו חומש :

נושא
יורש שנשבע (כפר) ואח"כ הודה בגזלת אביו מה דינו לגבי:
א) תשלום הקרן
ב) תשלום החומש

[ד"ה ונקנינהו]

מבנה
△ (מדקה) שאלה
▽ תשובה

[קידושין יג: ב"ב מב. קנז. קעה. ערכין ו: ז. כ. בכורות מח:]

[שייך למתני' לעיל קג.]

[התוי"ט כתב ישוב לזה ע"ש]